

zette az amerikai-tömegekhez. Amikor ezt a cikket írom, érkezik a hír Rice új darabjának, az „Ítélet napjának“ newyorki bemutatójáról. A rövid beszámolókból csak annyit tudunk meg, hogy a dráma egy képzelt európai államban játszódik le és központjában nagy politikai per áll, mely sok tekintetben erősen emlékeztet a Reichstag-perre.

ELMER RICE — BÁLINT GYÖRGY:

MI, A NÉP*

15. jelenet

Rice darabjának ez a jelenete az Applegate-gyártelep kapuja előtt játszódik le. Amikor a függöny felmegy, Joe CALLAHAN, a gyár egyik őre, lánán ül, cigarettázik, ujságot olvas. Egy pillanattal később Sam ROGERS, a gyár egy alkalmazottja jön be balfelől.

ROGERS: Halló, Joe!

CALLAHAN: Halló, Sam! *(Rogers kimegy a nyitott kapun s eltűnik az úton. Egy pillanat múlva meglehetősen izgatottan tér vissza.)*

ROGERS: Te, Joe, valami menet jön itt az úton.

CALLAHAN: Úgy? *(Gyorsan feláll, a főbejárathoz megy, kinéz az útra.)* Hát ezek mi az ördögöt akarnak? Jó lesz, ha hívsz valakit az irodából.

ROGERS: Jó!

(Elsiet balfelé. A tömeg lábdobogása és zúgása egyre közeledik jobbfelől. Callahan aggódva néz le az útra, nem tudja, mit tegyen. James Moulton, izgatott kis emberke, besiet balról, lihegve kapkod levegő után. Utána jön Rogers.)

MOULTON *(idegesen)*: No mi az, Callahan?

CALLAHAN: Valami tömeg jön, Moulton úr. Ügylátszik, ide igyeksenek.

(Moulton a főbejárathoz megy, kinéz az útra. A lábdobogás és a zúgás egyre közelebb jön.)

MOULTON *(izgatottan)*: Ezek alighanem valami rosszban sántikálnak. Legjobb lesz, ha telefonálok katonai segítségért.

CALLAHAN: Nincs szükség katonai segítségre. Nem olyanok ezek, mint akik verekedni akarnak.

MOULTON: Sose lehet tudni, hogy ezek a vörösök mikor okoznak bajt. *(Rogershez)* Sam, menj, mondd meg Wilsonnak, hogy sorakoztassa fel az embereit.

ROGERS: Igenis, uram. *(Gyorsan kimegy balfelé.)*

* Elmer Ricenek eddig két művét mutatták be magyar színpadon: „Az ügyvéd“ címűt 1933-ban, a Nemzeti Színházban és „A számoló gép“ címűt 1934-ben, a Bethlen-téri Színházban. Mindkettőt Bálint György fordításában.

MOULTON: *(amint a tömeg zúgása közeledik)* Ne engedje be őket, Callahan.

CALLAHAN: Csak bízsa rám, Moulton úr.

(Lezárja az egyik ajtót. A tömeg megérkezik a főbejárathoz. Davis vezeti a tömeget, mögötte az a három ember, aki a vezetésre felkérte. Mögöttük munkások sokasága. Számos nő van a tömegben. Valamennyien papírmásé-táblákat visznek ilyen feliratokkal: „Applegate úr, nyújtson valami lehetőséget“, „Munkát akarunk“, „Gyermekeink éheznek“, „Munkát adjatok!“, „Mit fogunk enni?“, „Dolgozni szeretnénk, segítsenek rajtunk!“

CALLAHAN: *(felemeli a kezét)* Jól van Davis, beljebb nem jöhetnek.

(Davis megáll az ajtóban. A tömeg is megáll mögötte.)

DAVIS: Applegate úrral akarunk beszélni.

CALLAHAN: Bánomisén, hogy kivel akartok beszélni, Ez itt magánterület és senkise teheti be a lábát.

(A tömeg tiltakozóan felmorajlik.)

EGY HANG: Rohadt, sárga áruló.

(Moulton, aki a tömeg érkezésekor a falhoz lapult, egyre idegesebben figyel.)

DAVIS: *(Callahanhoz)* Azért jöttünk, hogy Applegate úrral beszéljünk. Okvetlenül beszélni akarunk vele.

CALLAHAN: Nem érdekel, hogy mért jöttetek. Parancsom van, hogy senkitse engedjek be.

DAVIS: Ki adta a parancsot?

CALLAHAN: Mi közöd hozzá.

MOULTON: *(Előlép)* Én adtam a parancsot. *(Moulton megjelénésére a tömeg pfujozásban tör ki.)*

DAVIS: Megálljatok csak, gyerekek! Nem tudtok csendben maradni? *(A tömeg elcsendesedik)* Moulton úr, én William Davis vagyok. Azt hiszem, ön ismer engem.

MOULTON: Mit akar, Davis?

DAVIS: Beszélni szeretnék önnel, ha lehet.

MOULTON: No csak gyorsan, kivele.

DAVIS: Moulton úr, mi itt a munkanélkülieket képviseljük. Több, mint kétezer embert bocsátott el a gyár. Nagyon rosszul megy a sorunk. Azért jöttünk, hogy megbeszéljük a dolgot Applegate úrral, hátha lehet valamit csinálni.

MOULTON: Nincs semmi megbeszélni való. Ha a viszonyok megjavulnak, visszavesszük az embereket.

DAVIS: Attól félek, hogy az még messze van. Mit tegyünk addig? Miből tartjuk el a családukat? Asszonyaink, gyermekeink vannak, Moulton úr. Mit fogunk enni, miből fizetjük a házbért?

MOULTON: Ez nem a mi dolgunk. Nem tehetünk semmit. Applegate úr nem felelős a rossz gazdasági viszonyokért.

DAVIS: De azért mégis szeretnénk vele beszélni. Szeretnénk, ha megértene bennünket.

MOULTON: Nagyon sajnálom, nem lehet vele beszélni. Nagyon sok a dolga, nem fogadhat senkit.

DAVIS: Talán ha ön elmagyarázná neki a dolgot, időt szakítana a számunkra. Valamennyien itt dolgoztunk a gyárban. Most nagy gyalogutat tettünk meg, hogy beszélhessünk vele.

MOULTON: Nem lehet vele beszélni, nyugodjanak bele.

DAVIS: Ez az ön elhatározása, vagy az övé?

MOULTON: Idefigyeljen Davis, hányszor mondjam, hogy nem beszélhetnek Applegate úrral. Különb is, ne ácsorogjanak itt. Menjen haza és vigye magával az embereit. *(A tömeg újabb pfujkórusban tör ki.)*

DAVIS: Csenedesebben fiúk. *(Moultonhoz)* Ne haragudjon Moulton úr az erős szóért, de ilyen rohadtúl mégsem lehet velünk elbánni. Hát meg sem akarják hallgatni a munkásembereket?

MOULTON: No, gyerünk, gyerünk! Maguk úgylátszik csak azért jöttek, hogy itt botrányt okozzanak.

EGY MUNKÁS: Majd okozunk még neked botrányt, te kis csirkefogó! *(Előrelép és Moulton arcába köp. Moulton egy pillanatig nem tud megszólalni a dühtől és a félelemtől.)*

MOULTON: *(Callahanhoz)* Elkérgetni ezeket az átkozott gazembereket!

CALLAHAN: *(nyersen megragadja Davis karját)* Gyerünk, gyerünk! Egy-kettő! Pusztuljon innen az egész banda!

(Külöki Davist az útra. A tömeg dühös ordítószava egyre fokozódik. Balról négy vagy öt fegyveres őr jön be. Visszaszorítják a tömeget, mely erőszakkal akar előrehatolni. Az egyik őr a fal mögött marad és Callahan segítségével bezárja, elrekeszeli a főkaput. Moulton szinte hisztériásan feláll a kapu vasreteszére, belekapaszkodik a kapu tetejébe, onnét néz le az útra. Kint egyre nagyobb a tolongás.)

MOULTON: Vigyázat! Vigyázat! Be akarják törni a kaput. *(Be kiált az öröknek)* Vigyázat! Felmásznak a falra. Lőjjetek le őket.

(Két-három ember feje jelenik meg a fal tetején. Az őr revolvert fog rájuk.)

AZ ŐR: Le onnan!

(Az arcok eltűnnek. Hallatszik, amint a tömeg dübörögve veri a kaput.)

MOULTON: Be fogják törni. Lőjjetek beléjük! Ne engedjétek őket!

(Az ordítás egyre nő. Hirtelen lövések dördülnek el. Sikoltások hangzanak fel, a jelszavas táblák meginognak és eltűnnek, mialatt a tömeg rémülten menekül.)

MOULTON: Helyes! Beléjük löni! Nagyszerű! Majd megtanítjuk őket! Majd megtanítjuk az átkozott gazembereket. *(Óriási zaj.)*

(Függöny.)